

ARISTOTELES, *Metafizik*, cilt 1, Doç. Dr. Ahmet Arslan'ın Türkçe çevirisi, XI + 391 sayfa, 1985, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını.

Düşünce tarihinin en güçlü ve çok taraflı üç-beş dâhîsinden birisi Aristo'dur. İki bin yıl Batı, Hıristiyan ve İslâm dünyasında adetâ mutlak bir hâkimiyet kurmuştur. İslâm dünyasında ünvanı "Muallim-i evvel"dir. Batıda, Rönesansı takiben, Aristo'ya karşı bir tavır alınmıştır. Bacon ve Descartes'in Aristo'ya hücumları, bir bakıma, Aristo'ya yanlış açıdan bakmış olmalarından kaynaklanmaktadır. Bilimler için yeni bir metot arama ihtiyacı bu hücumların sebebini teşkil eder. Halbuki Aristo'nun felsefe ve mantığı hiç te yeni bir metot aramaya engel değildir. Onun tabiat bilimlerindeki çalışma tarzı ve en kesin akıl yürütme şekli olduğu için mantığının esasını teşkil eden kıyasın temelinde tümevarımın bulunduğunu İkinci Analitikler kitabının sonunda söylemiş olması dikkate alınırsa Aristo'nun yeni metot aramalarına bir engel teşkil etmediği açıkça anlaşılır. Bu bakımdan Aristo'ya bu sebeple yapılan eleştiriler yersizdir. Bütün bu hücumlara karşılık, Aristo'nun etkisi, Ortaçağdaki kadar olmasa bile, kendisini Yeniçağ filozoflarında da göstermektedir.

Aristo felsefesinin ana eserini kendisinin İlk Felsefe dediği "Metafizik kitabı" teşkil eder. Bu eser 14 kitaptır. İlk defa Türkçeye 1935'de Hilmi Ziya Ülken tarafından yalnız birinci kitap çevrilmiştir. Şimdi ikinci defa yedi kitap birden Doç. Dr. Ahmet Arslan tarafından çevrilmiş bulunmaktadır. Birinci cilt olarak yayınlanan Aristo Metafiziği'nin bu yedi kitabından sonra kalan diğer yedi kitabın ikinci cilt olarak yayınlanacağını çevirici vaad etmektedir. İnşallah sayın Arslan'ın bu vaadi kısa bir süre içinde gerçekleşir.

Sayın Arslan çevirisini, J. Tricot'nun Fransızca ve D. Ross'un İngilizce çevirilerini esas alarak yaptığı söylüyor. Her iki düşünür de Aristo eserlerinin uzmanı ve en iyi yorumcuları olarak tanınmaktadır.

Sayın Arslan'ın çevirisi yalnız Aristo'nun Metafiziği'nin metninden ibaret değildir. Aristo'nun eseri kadar, sayfa altlarına, notlar ve açıklamalar konulmuştur. Sayın Arslan bu notlar için Tricot'nun, Ross'un notlarından ve Aristo'nun diğer eserlerinden faydalandığını söylemektedir. Aristo'nun Metafiziği'nin çevirisinde bu gibi not ve açıklamalara ihtiyaç vardır. Çünkü bu metnin anlaşılması zordur. Aristo'nun Metafizik adlı kitabının zor anlaşılır olmasını belirtmek için Sayın Arslan çevirisinin önsözünde bilinen şu hikâyeyi naklediyor: El-Cürcânî'nin ifadesine göre, İbni Sînâ, Metafiziği kırk defa okuyup ezberlemesine rağmen anlamamış; ümitsizliğe kapıldığı sırada Fârâbî'nin "Aristo'nun Metafizik Kitabının Gâyesi" adlı risalesini okumuş ve bu güçlükten kurtulmuş.

İşte böyle anlaşılması zor olan bir metni anlayıp Türkçeye kazandıran Ahmet Arslan, dayandığı iki çeviriden başka Eug. Rolfes'in Almanca çevirisine de baş vurduğunu yazıyor. Sayın Arslan sayfa altlarına koyduğu notlardan başka, kitabın baş tarafına, Tricot'nun çevirisinin başına koyduğu 29 sayfalık Giriş ve 12 sayfalık

bibliyografyası ile Ross'un Aristonun Metafizigi adlı yazısının çevirisini de eklemiştir. Bu yazılar Aristo Metafizigi'nin tahlilleridir. Eserin anlaşılmasını kolaylaştırdığı için yapılan bu ilâveler çok yerinde olmuştur.

Sayın Arslan güçlü bir çalışma sonucu ortaya koyduğu bu çevirisinde çok başarılı olmuştur. En soyut konuları bile anlaşılır bir ifade ile Türkçeye kazandırmıştır.

Eski Çağın iki dev filozofu, Eflâton ve Aristo'dan, Eflâton, eserlerinin Türkçeye çevirisi bakımından daha şanslıdır. Bildiğim kadariyle, Eflâtonun "Kanunlar" diyalogu hariç bütün eserleri Türkçeye çevrilmiştir. Aristo'nun eserlerinin çoğu ise dilimize çevrilmemiştir. Aristo'nun dilimize çevrilen eserleri şunlardır: Altı kitaptan ibaret olan Organon'un ilk beş kitabı Hamdi Ragıp Atademir tarafından; Politika, ilkin Niyazi Berkez ikinci defa Mete Tuncay tarafından; Poetika, İsmail Tunalı tarafından dilimize çevrilmiştir. Şimdi de Ahmet Arslan Metafizik'in birinci cildini çevirmiş bulunuyor. Temennim Aristo'nun diğer eserlerinin de, bir an önce Türkçeye çevrilmesidir. Sayın Doç. Dr. Ahmet Arslan'ı bu başarılı çalışmasından dolayı tebrik ederim.

PROF. DR. NECATİ ÖNER